

N:o 3.

Ank. till Riksd. kansli den 30 mars 1898, kl. 4 e. m.

Första Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 2, i anledning af väckt fråga om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående ändring af instruktionen för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

På grund af en utaf herr *I. W. Bengtsson* i Häradsköp vid innevarande års riksdag inom Andra Kammaran väckt motion, n:o 101, och med bifall till kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 3, har Andra Kammaran för sin del beslutat, »att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t måtte anhålla om sådan ändring i den för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen utfärdade instruktionen, att från styrelsen till distriktscheferna måtte öfverflyttas rättigheten att medgifva mindre ändringar i fastställda planer i de fall, då ändringarna uppenbarligen ledde till förbättringar, och då samtliga vederbörande om deras lämplighet vore fullt ense.»

Jemlikt § 63 mom. 3 i riksdagsordningen har Andra Kammarens beslut blifvit genom utdrag af protokollet delgifvet Första Kammaran, som hänvisat ärendet till sitt första tillfälliga utskott.

De paragrafer i ofvanberörda nådiga instruktion af den 28 september 1888, hvilka i beslutet synas vara åsyftade, äro af följande lydelse;

Bih. till Riksd. Prot. 1898. 8 Saml. 2 Afd. 1 Band. 3 Häft. (N:o 3.)

§ 1.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens embetsbefattning omfattar handläggning af tekniska och administrativa ärenden, som angå:

anläggning eller förbättring af vägar, broar, färjor, kanaler, slussar, hamnar och andra dylika företag;

sjöar och vattendrags tillgodogörande för sjöfart, flottning eller andra industriella behof och i samband dermed nödiga anläggningar;

arbeten för beredande af större odlingsföretag, skydd mot öfversvämning eller minskning af frostländighet; samt
enskilda jernvägar, afsedda för allmän trafik.

§ 2.

De i § 1 omförmälda arbeten äro dels

a) sådana, som utföras af enskilda personer, bolag eller menigheter, antingen helt och hållet på egen bekostnad eller med understöd af staten i form af anslag, lån eller andra förmåner, för så vidt dessa arbeten äro af den beskaffenhet, att Kongl. Maj:ts tillstånd erfordras för deras verkställande och arbetena blifvit i afseende å så väl utförandet som vidmagthållandet för det allmännas nytta ställda under styrelsens kontroll; — — — — —

§ 3.

I afseende å de i § 2 mom. a) omförmälda allmänna arbeten åligger det styrelsen:

c) att hafva tillsyn öfver arbetenas utförande i enlighet med de af Kongl. Maj:ts fastställda planer och gifna föreskrifter, så att inga väsentliga ändringar må ega rum utan anmälan och vederbörligt tillstånd; styrelsen medgifvet att tillåta eller föreskrifva sådana mindre ändringar i fastställda planer, som leda till förbättring; — — — — —

§ 10.

För närmaste uppsigten öfver och bestyret med sådana arbeten och anläggningar i landsorten, hvarom i § 1 sägs, äro till biträde åt

styrelsen anställde: en distriktschef och en distriktsingeniör inom hvar och ett af de sex distrikt, uti hvilka riket i sådant afseende indelas.

---

§ 30.

Distriktschef — — har till åligganden:

---

f) att företaga inspektionsresor inom distriktet, enligt honom af styrelsen meddelad särskild befallning, och dervid — utan ingripande i den särskilda förvaltningen för enskildes arbeten, som med statsbidrag understödjas — tillse och kontrollera, att undersökningar verkställas och dylika arbeten utföras i enlighet med fastställda planer under ledning af lämplig person; tillhandagå med råd och upplysningar; söka rätta tekniska misstag och granska under arbetets utförande väckt förslag om ändring af gillad arbetsplan samt till styrelsen afgifva yttrande öfver sådant förslag;

Till stöd för sitt förslag har motionären anført, att under ett väg-arbetes utförande icke sällan inträffade, att behof af någon mindre ändring i den fastställda planen uppstode, såsom mindre ändringar i vägens riktning m. m., i syfte att arbetet måtte blifva utfördt så väl och så billigt som möjligt, men att för en dylik ändrings utförande erfordrades väg- och vattenbyggnadsstyrelsens tillstånd, hvarförinnan behöriga fackmän först måste tillkallas för uppgörande af ändringsplanen, som måste underställas distriktschefens granskning och utlåtande, innan ärendet underställdes styrelsens pröfning. Detta vållade både tidsutdrägt och ej obetydliga kostnader, och då fråga vore allenast om mindre ändringar i fastställd plan, borde den styrelsen tillkommande rätt att tillåta dylika ändringar kunna utan någon som helst risk öfverlemnas till distriktschefen eller den person, styrelsen förordnat att kontrollera arbetets utförande, på grund hvaraf motionären hemställt, »att Riksdagen ville i skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla om sådan ändring i här nämnda instruktion, att det af honom i motionen angifna syftet vunnes».

Andra Kammarens tillfälliga utskott, till hvars utlåtande i öfrigt hänvisas, har i ärendet bland annat anfört, att det, enligt hvad för utskottet uppgifvits, emellanåt skall hafva inträffat, att äfven de allra obetydligaste afvikelser från fastställd plan, exempelvis om af oförutsedt naturhinder påkallades förflyttning af endast några få meter utaf en väg, ansetts böra hänskjutas till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens afgörande, men att, enligt hvad utskottet jemväl erfarit, en dylik sträng bokstafstolkning endast undantagsvis förekommit samt för framtiden knappast torde vara att befara.

I fråga om andra i instruktionen afsedda mindre ändringar i fastställda planer, egde styrelsen, såsom ofvan syntes, att medgifva sådana, då de ledde till förbättring, och hade under nästlidet år 50 ärenden af detta slag hos styrelsen handlagts.

För så vidt samma utskott förnummit, skulle hos vederbörande distriktstjenstemän en önskan förefinnas att få sin befogenhet med afseende å dylika frågor något utvidgad, och en sådan anordning skulle naturligtvis också medföra en minskning i styrelsens arbetsbörd; men då erfarenheten visat, att det icke alltid hade sig så lätt att afgöra, huru vida en ifrågasatt afvikelse från plan lände till förbättring eller icke, samt dertill komme, att olika uppfattning derutinnan hos entreprenörer och vägingressenter allt emellanåt ledde till tvistigheter, hvilka styrelsen bättre än distriktstjenstemännen vore skickad att afgöra, borde man, såsom motionären äfven syntes hafva åsyftat, icke påkalla någon alltför vidtgående ändring i den ifrågavarande instruktionen.

Gränsen emellan styrelsens och distriktschefernas befogenhet hade utskottet alltså ansett kunna bestämmas sålunda, att de sistnämnde finge rätt att medgifva sådana mindre afvikelser från fastställd plan, hvilka *uppenbarligen* afsåge förbättringar, och om hvilka afvikelser samtliga vederbörande vore fullt ense, under det att styrelsen bibehölle pröfningsrätten i de fall, då ringaste tvifvel kunde uppstå rörande fördelarne med afvikelserna eller någon meningsskiljaktighet beträffande desamma förefunnes hos vederbörande.

Vid pröfningen af föreliggande motion har utskottet funnit, att det af Andra Kammarerna i frågan fattade beslutet innehåller ett annat, vida mera omfattande förslag än det af motionären framställda. Motionären har nemligen påtagligen endast åsyftat en sådan ändring af den

för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen gällande instruktion, att rättigheten att medgifva mindre ändringar i fastställda planer för *landsvägsbyggnader* måtte öfverflyttas till vederbörande distriktstjenstemän. Men såsom beslutet blifvit formuleradt, skulle deremot en dylik rättighet för sagde tjenstemän komma att utsträckas till ändring af *fastställda planer i allmänhet*, som tillhöra nämnda styrelses embetsförvaltning och således till planer jemväl för broar, kanaler, hamnar, far- och flottleder, vattenafledning, odling, jernvägar m. m.

Ehuru utskottet ensamt på grund af dessa formella skäl anser sig ega giltig grund att afstyrka förslaget biträdande, har utskottet likväl, med hänsyn till de missuppfattningar rörande frågans betydelse för landets vägväsende, hvilka under dess behandling gifvit sig till känna, icke velat undandraga sig att närmare belysa densamma jemväl ur saklig synpunkt.

Enligt § 3 af ofvan refererade instruktion åligger det nu kongl. väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att hafva tillsyn öfver arbetenas utförande, så »att inga *väsentliga* ändringar» af fastställda planer »må ega rum utan anmälan och vederbörligt tillstånd». Detta stadgande har, enligt från kongl. väg- och vattenbyggnadsstyrelsen erhållen upplysning, hittills tillämpats på det sätt, att styrelsen ansett sig kunna icke blott tillåta, utan äfven uppmuntra vederbörande vägbyggnadsskyldige att, vid vägliniens renstakning till byggnad, vidtaga alla de förbättringar, som med mindre ändringar i den fastställda planen kunna åstadkommas, äfven utan att särskildt tillstånd dertill hunnit utverkas, blott parterna derom äro ense och styrelsen erhållit kännedom derom, att renstakningen utförts på tillfredsställande sätt, vare sig genom distriktstjensteman eller af styrelsen gillad kompetent arbetsledare eller annorledes. Till främjande häraf har styrelsen i sitt cirkulär angående inspektioner å allmänna väg- och vattenbyggnader af 15 maj 1897 bland annat förordnat, »att distriktschef dervid skall uppmärksamma, huru vida fastställda arbetsplaner genom förändring i en eller annan detalj, för hvilkens bedömande erfordras besök å arbetsplatsen, antingen kunna utan egentlig kostnadsförhöjning förbättras eller utan offrande af ändamålsenligheten för minskad kostnad utföras».

Häri genom blifva nu i regel sådana mindre ändringar, som medföra förbättringar i fastställda vägplaner, genomförda på enklare och snabbare sätt, än om desamma enligt motionärens förslag endast skulle få utföras efter medgifvande och föregående besigtning af distriktscheferna, hvilka under den för vägarbete lämpliga årstiden nästan oafbrutet befinna sig på resor och förrättringar, hvarunder de endast en gång

ärligen inspektera hvarje arbete, och hvilkas tid häraf vanligen är så upptagen, att de i de flesta distrikt omöjligen skulle kunna medhinna att i tid kontrollera alla verkställda renstakningar vid påbörjade vägbyggnader.

Att hinder ändock understundom uppstår för genomförande af vissa mindre ändringar, som förmenats leda till förbättringar i planen, har sin grund deri, att den kontrollerande tjänstemannen ofta måste konstatera, att de önskade ändringarna i sjelfva verket utgöra försämringar af vägplanen, som vägbyggnadsdirektionen likväl af ekonomiska eller lokala skäl anser såsom uppenbara förbättringar. Såsom bevis härpå kunna jemväl tjena de 50 ärenden af detta slag, som enligt fjerde tillfälliga utskottets utlåtande under förlidet år af kongl. väg- och vattenbyggnadsstyrelsen handlagts och af vederbörande sökande angifvits som förbättringar i planen, men hvaraf endast 24 kunnat af styrelsen såsom sådana afgöras, under det att 26, såsom icke medförande förbättringar, måst underställas Kongl. Maj:ts pröfning.

Men äfven ur teknisk synpunkt lärer ofta svårighet möta att vid första påseende afgöra, huru vida en mindre ändring af fastställd vägplan utgör en förbättring eller icke. Sådant låter sig visserligen med lätthet afgöra, då ändringen omfattar en kort sträcka, men då den, såsom vanligen är fallet, omfattar en större väglängd, blifver frågan invecklad och kräver ett noggrant öfvervägande, hufvudsakligen emedan svårighet möter att rättvist afväga skilnaden i trafikvärde mellan de båda vägliniernas många olika delar, som omvexla med än bättre, än sämre lutningar och vinklar — en pröfning, som icke ofta låter sig utföras vid ett inspektionsbesök, men säkerligen oftare skulle sätta den ensamt beslutande distriktstjänstemannen i tvekan om sin befogenhet i det föreliggande fallet och föranleda honom att såsom hittills sända ärendet till styrelsens afgörande.

Uti de kontrakt, som upprättas mellan Kongl. Maj:t och kronan samt vederbörande väghållningsskyldige (vägintressenter) om vägarbetens utförande med understöd af statsmedel, stadgas bland annat »att, innan sista delen af statsbidraget får lyftas», intressenterna äro pligtiga »att till kongl. väg- och vattenbyggnadsstyrelsen aflemna fullständiga ritningar, utvisande, huru arbetet blifvit utfördt». Till följd häraf hvilat jemväl motionärens föreställning, att pröfningen hos sagda styrelse af ansökningar rörande ändringar i vägplaner skulle för intressenterna medföra någon ökad kostnad eller afsevärd större tidsutdrägt, än om den skulle öfverlemnas till vederbörande distriktstjänsteman, på en missuppfattning, emedan i hvad fall som helst, äfven om ändringen

icke behöfver hos någöndera sökas, förrän vid arbetes afsynande och godkännande, enahanda plan och profil deröfver alltid måste upprättas och till styrelsen aflemnas.

Den uppgift, som i ofvan åberopade utlåtande anförts derom, att en önskan skulle förefinnas hos vederbörande distriktschefer att få sin befogenhet i dylika frågor något utvidgad, motsäges äfven af det vid sista distriktschefsmötet härstädes den 7—14 januari 1895 förda protokoll, hvaraf framgår, att i den till öfverläggning, bland annat, framställda frågan om förökad befogenhet för distriktscheferna att godkänna ändringar i planer för vägbyggnader och andra allmänna arbeten alla distriktschefer, utom en, »förklarade sig anse, att med hänsyn till de frågor af juridisk natur, som ofta stode i samband med ändringar i fastställda planer för allmänna arbeten, skäl saknades att göra ändring i nu gällande bestämmelser i detta ämne». Samtliga i detta beslut deltagande distriktschefer qvarstå ännu i tjenst.

De juridiska spörsmål, som enligt nämnda uttalande förekomma i samband med mindre ändringar i fastställda vägplaner och som måste utredas, innan medgifvande dertill bör lemnas, äro af mångahanda art och beröra vanligast de enskilda vägbyggnadsskyldiges och den jordegande befolkningens rätt.

Vanligen uppträda såsom sökande till och verkställare af dylika ändringar de i laga ordning utsedda vägbyggnadsdirektionerna, men dermed är icke alltid afgjort, huru vida dessa äro lagligen befullmäktigade för alla vägintrössenterna att genomföra en sökt ändring i vägplan, hvarför understundom inträffar, att de vidtagna ändringarna öfverklagas af dermed missnöjda vägbyggadsskyldige, som finna sin rätt deraf förnärmad. För att undvika dylika förvecklingar, som kunna medföra vägarbetets afstannande och fördyrande, måste denna fråga i främstarummet utredas — något, hvartill i dessa, likasom i andra hithörande frågor, vanligen kräfvdes Kongl. Maj:ts befallningshafvandes medverkan, som lämpligare torde utverkas af styrelsen än af en distriktstjensteman.

Hvarje ändring af fastställd plan berör vidare såväl deras rätt, som åtagit sig att ansvara för ett arbetes kontraktensliga utförande och underhåll, som äfven deras, hvilkas mark skall tagas i anspråk för den ändrade vägliniens utförande. Vid de vägarbeten, som utföras af andra intrössenter än kommuner och vägdistrikt, såsom mindre samfälligheter, vissa byalag m. fl., fordras nemligen säkerhetsförbindelser för arbetets utförande af vederhäftiga personer. Anlägges derefter vägen med vederbörligt tillstånd efter ändrad plan, är det påtagligt, att dessa personers ansvar deraf kan väsentligen förändras, hvarigenom icke blott

skyldig hänsyn till dem skulle åsidosättas, utan äfven ett berättigadt missnöje kunna uppstå, som lätt kan framkalla rättstvister.

I vanliga fall inträffar vid ändringar af vägplaner, att andra jordegare än de, som besitta den mark, öfver hvilken den fastställda linien är utlagd, blifva skyldiga att för den nya väglinien afstå behöfliga jordområden. Utredningen af dessa frågor, äfven i de fall, att alla jordegare uppgifvas vara om ändringen eniga, möter ofta svårigheter, hvilka ökas, der den nya linien berör samfärd egendom eller krono- och boställsjord eller der egogränserna äro tvistiga. Äfven om handläggningen i tekniskt hänseende af ärenden rörande vissa ändringar i vägplaner utan risk skulle kunna öfverlemnas till en enda tjänsteman i hvarje distrikt, torde likväl en dylik anordning med afseende på berörda juridiska och administrativa spörsmål enligt utskottets åsigt hvarken befinnas betryggande eller ens öfverensstämmande med rådande rättsuppfattning, enär rättigheten för samma tjänstemän att ändra af Kongl. Maj:t fastställda planer medelbarligen skulle i viss mån innefatta öfverlåtelse på honom af Konungens rätt att afgöra, huru vida och till hvilken omfattning enskild jordegare skall vara pliktig afstå den för behovet nödiga marken — en befogenhet af desto mera grannliga natur, om begränsningen deraf skulle erhålla en så sväfvande ordalydelse som i Andra Kammarens beslut, eller »att ändringar *uppenbarligen* borde leda till förbättring».

Då af hvad ofvan anförts synes framgå, att syftemålet med den föreliggande motionen enligt nu gällande instruktion och dess tillämpning redan är uppnådt, samt att en sådan ändring af väg- och vattenbyggnadsstyrelsens instruktion, som Andra Kammarens beslut afser, skulle i vissa fall kunna medföra tidsödande förvecklingar, så finner sig utskottet ega giltiga skäl hemställa,

att Första Kammaren icke måtte biträda Andra Kammarens ifrågavarande beslut.

Stockholm den 25 mars 1898.

På utskottets vägnar:

LARS BERG.